

مورد تهدید قرار گیرد. هرگونه تهدیدی که متوجه امنیت اقتصادی کشور باشد می‌تواند هزینه‌های بسیاری را بر کشور تحمیل کند که افزایش شکاف طبقاتی، گسترش اقتصاد زیرزمینی، افزایش نارضایتی‌های اجتماعی و... از جمله این هزینه‌ها به‌شمار می‌رود. بحث ثبت سفارش در ابتدا یک بحث آماری بود تا بتوان از طریق آن میزان و نوع واردات و کمیت و کیفیت آن را رصد کرد، اما امروزه ثبت سفارش تبدیل به یک گلوگاه شده که محدودیت ایجاد می‌کند. هر جا گلوگاه ایجاد شود به‌طور قطع تبدیل به رانت خواهد شد و هر جا که رانت باشد در آنجا فساد شکل خواهد گرفت.

در ادامه راهکارهایی برای تخفیف تهدیدات داخلی امنیت اقتصادی کشور از جانب مشکلات انحصار واردات و ثبت سفارش ارائه می‌شود تا بتوان امیدوار بود که در شرایط حساسی که کشور در سایه تحریم‌های آمریکا در آن قرار دارد، امنیت اقتصادی کشور حداقل از طرف نیروهای داخلی حاضر کمتر مورد آسیب قرار گیرد.

- محدودسازی تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی به برخی از کالاهای اساسی: تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی به واردات کالاهای اساسی رانت ارزی هنگامی را برای عده‌ای از واردکنندگان که به این ارز ترجیحی دسترسی دارند، به‌وجود آورده است. ارز ۴۲۰۰ تومانی با هدف حمایت از دهک‌های ضعیف و جلوگیری از تأثیر نوسانات قیمت ارز بر معیشت مردم اختصاص داده شده بود، اما از همان ابتدا به مجرای برای توزیع گسترده رانت و فساد مبدل

با عنایت به مطالب یادشده، می‌توان گفت، ضرورت چاره‌اندیشی برای تخفیف تهدیدهای داخلی بازارهای مختلف نشأت گرفته از انحصار در واردات و ثبت سفارش برای عده قلیلی موضوعی اجتناب‌ناپذیر است و به توجه بیشتر مسئولان مربوط نیاز دارد.

نتیجه‌گیری و راهکارهای پیشنهادی

ابتدای سال ۱۳۹۷ هم‌زمان با ایجاد انتظارات تورمی به‌دلیل خروج آمریکا از برجام و افزایش سرعت گردش پول، نرخ تورم به یک‌باره دچار جهش شد. این جهش، بالا رفتن قیمت‌ها و بروز مشکلات سیاسی و ناهنجاری‌های اجتماعی در سطح کشور را به‌همراه داشت. برای کنترل قیمت‌ها و جلوگیری از گسترش اعتراضات و آرام کردن بازارها، ارز ۴۲۰۰ تومانی یا همان ارز دولتی در دستور کار دولت برای تخصیص به تمام کالاهای وارداتی قرار گرفت. به‌دلیل تفاوت فاحش نرخ ارز رسمی با نرخ بازار، خیل عظیمی برای ثبت سفارش اقدام کردند. زمانی که دولت ارز ترجیحی را در اختیار طیفی از واردکنندگان قرار داد و نظارت و تضمینی برای واردات کالا با این ارز فراهم نشد، بسیاری از ثبت سفارش‌های انجام گرفته به دلارهای گمشده خاتمه یافتند.

عدم نظارت بر نحوه تخصیص ارز، در کنار انحصار در واردات برای عده قلیلی، در سال‌های اخیر باعث شده تا در فرایند ثبت سفارش زمینه‌های شکل‌گیری فساد فراهم شود و امنیت اقتصادی کشور

دشواری و به‌طور عموم در طولانی‌مدت میسر می‌شود. از این‌رو، توصیه می‌شود، مراحل اداری مربوط به صدور مجوزهای ورود واردکنندگان جدید اقلام غذایی به‌گونه‌ای سازماندهی شود که واردکنندگان جدید در مراحل محدودتر و مدت‌زمان کمتر موفق به دریافت مجوز برای واردات اقلام غذایی شوند تا بتوان امیدوار بود که مشکلات موجود در واردات با ورود رقبای بیشتر به بخش واردات اقلام غذایی تخفیف یابد.

- **اصلاح سامانه جامع تجارت:** سامانه جامع تجارت به‌جهت عدم هماهنگی با گمرک جمهوری اسلامی ایران و بانک مرکزی، اختلال گاه‌وبی‌گاه و بعضاً طولانی‌مدت، شفاف نبودن نحوه کار آن، وجود مشکلات فنی و غیره با وجود تسهیل فرایند تجارت خارجی با سیستمی کردن بخشی از امور، نتوانسته است به اهداف اولیه موردنظر خود از جمله مبارزه با فساد اداری، رانت و امضاهای طلایی دست یابد و لازم است مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد.

- **مقابله با رانت اطلاعاتی:** بسیاری از مفاسد ریشه در رانت اطلاعاتی دارند و کسانی که اطلاعاتی در رابطه با مسائل مالی دارند آن را به افراد خاصی واگذار می‌کنند تا این افراد بتوانند با استفاده از این اطلاعات به درآمدهای میلیاردی دست پیدا کنند. رانت اطلاعاتی از عوامل مهم ایجاد فساد در ثبت سفارش‌های غیرقانونی به‌خصوص خودروهای لوکس بوده است. متأسفانه قانونی در خصوص منع یا تحدید استفاده از اطلاعات قبل از انتشار رسمی آن در کشور وجود ندارد که مانع از افشا، استفاده

گردید. به همین دلیل بسیاری از کارشناسان بر این باور هستند که با محدودسازی تخصیص ارز ترجیحی، رانت و اختلاف تورم و انباشت نهاده در گمرک به حداقل ممکن می‌رسد. این مسئله به‌دلیل نگرانی از آثار تورمی حذف یا محدودسازی آن تا به امروز به تعویق افتاده است. افزایش قیمت بسیاری از کالاها نشان می‌دهد که آثار تورمی حفظ ارز ترجیحی آثار تورمی شدیدتری نسبت به حذف ارز ترجیحی به‌دنبال دارد. از این‌رو توصیه می‌شود که محدودسازی تخصیص ارز ترجیحی برای واردات کالاها و نهاده‌هایی که پس از ورود به کشور وارد یک زنجیره ای می‌شود تا نهایتاً به دست مصرف‌کننده برسد، در دستورکار دولت قرار گیرد. زیرا در آن مراحل قیمت سایه در حقیقت تعیین‌کننده هزینه تولید می‌شود و آن ارز ترجیحی از هدفش که ارزان‌سازی کالای نهایی است، دور می‌شود. در این صورت می‌توان امیدوار بود که از این طریق هم آثار تورمی سیاست اعطای ارز ترجیحی به واردات کالاهای اساسی به‌ویژه مواد غذایی تخفیف یابد و هم رانت‌خواری و فساد ناشی از آن از بین رود.

- **حذف انحصار و تسهیل سازوکارهای اداری برای ورود واردکنندگان جدید:** در حال حاضر در زمینه واردات کالاهای اساسی و به‌ویژه نهاده‌های دامی نوعی انحصار وجود دارد که می‌تواند مشکلات حاضر را افزایش دهد. یکی از مهم‌ترین مواردی که واردات برخی اقلام غذایی را انحصاری کرده، سازوکارهای اداری پیچیده‌ای است که بر اثر آن ورود واردکنندگان جدید به بخش واردات اقلام غذایی به

- شخصی یا فروش اطلاعاتی قبل از انتشار آن توسط مقام مجاز باشد. از این رو، مقابله با رانت اطلاعاتی از اهمیت بسزایی برخوردار است. قانون مبارزه با رانت در اکثر کشورها به عنوان یک سازوکار مناسب به منظور جلوگیری از ایجاد فساد و سوءاستفاده مدیران مورد توجه قرار گرفته است.
- **عدم تخصیص ارز به افراد فاقد اعتبار:** به دلیل محدود بودن منابع ارزی کشور، باید از تخصیص ارز به افراد فاقد اعتبار جلوگیری و اعتبار افراد باید از محل پرداخت مالیات سنجیده شود. به این معنی که فردی که اموال منقول و غیرمنقولی دارد و مالیات آن را نیز به طور کامل می پردازد، باید ارز مورد نیازشان تأمین شود. با این روش اعتبارسنجی، کارت های بازرگانی حقیقی و حقوقی اجاره ای به وجود نخواهد آمد که از نتایج آن، از بین رفتن شرکت های صوری خواهد بود.
- خبرگزاری دانشجوی (۱۳۹۷)، «متن کامل گزارش مجلس از تخلف وزارت صنعت؛ وزارت اطلاعات وجود رانت و تخلف در ثبت سفارش خودرو را تأیید کرد»، ۳ مهر.
- اقتصاد آنلاین (۱۳۹۷)، «متخلفان ثبت سفارش از افراد سازمان توسعه تجارت بودند»، ۱۴ تیر.
- خبرگزاری ایسنا (۱۳۹۷)، «گزارش تخلفات ثبت سفارش خودرو به قوه قضائیه ارجاع شد»، ۱۴ آبان.
- تابناک (۱۳۹۷)، «در قسمت ثبت سفارش کالا فساد غوغا می کند»، ۵ مرداد.
- باشگاه خبرنگاران جوان (۱۳۹۷)، «کلاف سردرگم ۴۰ میلیارد دلاری/ ثبت سفارش، عامل رانت دولتی یا تنظیم کننده بازار داخلی؟!»، ۴ اردیبهشت.
- نشست های تخصصی با حضور متخصصان و کارشناسان حوزه فساد

منابع

- سلیمی مفرد مصطفی (۱۴۰۰)، «لزوم اصلاح و رفع نواقص، چرا سامانه جامع تجارت در دستیابی به اهداف خود ناموفق بود؟»، مسیر اقتصاد، ۹ مرداد.
- جلیلی محدثه (۱۳۹۷)، «گلوگاه فساد در ماجرای واردات غیرقانونی خودرو»، مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری، ۲۲ دی.
- جامعه خبری تحلیلی الف (۱۳۹۷)، «فساد سازمان یافته در مسیر واردات خودرو و مطالبه عمومی برای برخورد با تخلفات»، ۲۷ آبان.

